

 Patrimoni
festiu
de Catalunya

Pregó de la Festa de la Misteriosa Llum 2016

JOSEP ALABERN I VALENTÍ

Col·lecció "Pregons institucionals"
Número 39, febrer de 2016

Edita: Ajuntament de Manresa

Impressió i maquetació: Inom SA

Agraïments: Associació La Misteriosa Llum

Dipòsit legal: B-31.779-1991

El pregó

Pregó de la Festa de la Misteriosa Llum a càrrec de Josep Alabern Valentí, director gerent d'Aigües de Manresa SA, secretari de la Junta de la Sèquia i vicepresident de la Fundació Aigües de Manresa-Junta de la Sèquia.

19 de febrer de 2016

Il·lustríssim Senyor Alcalde, Excel·lentíssima Corporació Municipal, Digníssimes Autoritats, president de l'Associació de la Misteriosa Llum, president del Club Tennis Manresa, administradors de la Festa de la Llum d'enguany, senyores i senyors.

Les meves paraules han de ser, en primer lloc, d'agraïment. Agraïment al Club Tennis Manresa per haver pensat en mi a l'hora d'obrir les festes que ells administren, la qual cosa m'ha fet una il·lusió que, realment, se'm fa difícil de descriure. És molt habitual que els administradors de la Festa convidin a una persona vinculada a l'activitat que desenvolupa l'entitat. Per això penso que, potser, s'han equivocat amb mi. Perquè jo no en sé pas res de tennis, començant per no saber amb quina mà hauria d'agafar la raqueta i acabant perquè no sé ni comptar el joc. Jo, amb formació matemàtica adquirida en la carrera d'Enginyeria, diria al comptar: 15 - 30 - 45. Però no, diuen: 15 - 30 - 40. És una manera de comptar que no he entès mai. Ja ho veieu, de tennis, no en sé. Però bé, al Club Tennis i al Parc de l'Agulla els separa només un vial i pot ser que aquesta relació de veïnatge sigui la causant de la decisió.

Ho deia Ortega, "jo sóc jo i la meva circumstància". Aquest terme, "circumstància", és molt ampli i aplega tot allò que ens envolta. Jo diria que fa referència, sobretot, a les persones amb les que has conviscut en la vida, que t'han influït. Són moltes, i moltes esteu aquí participant en aquest acte. Però he de particularitzar. Jo voldria anomenar primer al meu pare. El meu pare era pagès. Era el pagès de Manresa que, quan calçava el blat de moro, feia els solcs més rectes, com si els fes amb tiralínies. Home de poques paraules i de molt exemple. A mi em va transmetre la virtut del treball i, perquè no dir-ho, també el vici del treball. Ell em va permetre poder estudiar la carrera d'Enginyeria industrial.

Després, quan faltava un any per acabar la carrera, vaig començar a treballar amb Joan Mª Compte Guinovart. El nom potser no us dirà res. Em va ensenyar a ser enginyer. És l'enginyer que ha fet més obra pública a Catalunya. L'any 1958 va projectar i construir la presa de Sant Pons i, més tard, la portada d'aigües del Ter a Barcelona, l'autopista fins a La Junquera, l'autopista fins a Tarragona,... Tenia certa vinculació amb Manresa des de la seva actuació a Sant Pons i havia assessorat alguna vegada a la Junta de la Sèquia. La idea de fer un llac a l'Agulla per assegurar l'abastament de Manresa va ser seva. Sota les seves indicacions, jo vaig calcular la presa de l'Agulla. Aquest treball el vaig presentar després com a projecte final de carrera.

Va ser també aleshores que vaig conèixer la vàlua de Josep Mª Vives i Llambí, que em va encomanar el seu manresanisme... Treballant jo a Barcelona; en la “Junta Administrativa del Nuevo Abastecimiento de Agua a Barcelona” i després en la “Confederación Hidrográfica del Pirineo Oriental”, com a funcionari del “Ministerio de Obras Públicas y Urbanismo”; venia tres tardes a la setmana a Manresa com assessor tècnic a la Junta d’Aigües Potables i a la Junta de la Sèquia. Així vaig col·laborar durant catorze anys amb el senyor Vives. A ell també li dec molt de la meua manera de ser i de fer...

I al 1980, molt poc abans que ell ens deixés, vaig tornar definitivament a Manresa a fer-me càrrec de l’aigua. Per tant, qui us parla, que amb 10 anys ja es banyava a la Sèquia, va iniciar una vinculació molt especial amb la ciutat i per suposat, també amb la festa de la Llum. Secretari de la Junta de la Sèquia des d’aleshores, he viscut uns 40 oficis religiosos de la Llum a l’església del Carme.

La festa que celebrem –la Llum de 1345– té l’inici en una sequera, que va començar a fer estralls al 1333. I que en els anys 36 i 37 ja va fer que molts ciutadans se n’anessin de la ciutat. És aleshores quan uns nobles ciutadans tenen la idea: la Sèquia. I aconseguen el Privilegi per a la seva construcció i per prendre tota l’aigua necessària del riu Llobregat, concedit pel Rei Pere III d’Aragó al setembre de 1339.

Durant la sequera que sis segles més tard va patir el nostre país –em refereixo a la sequera de 2008– jo acostumava a dir a la gent de l’Administració hidràulica catalana: “jo sóc d’un poble que al segle XIV tenia 4.000 habitants i que davant d’una sequera va anar a buscar l’aigua a 26 km, fent una sèquia. Avui, 7 milions de catalans estem fortament amenaçats i ens quedem mirant al cel esperant que plougi” i expressava així el meu orgull de manresà. I vuit anys després, la situació de l’aigua no ha millorat gaire; tenim encara un país dividit i seguim pensant allò que “l’aigua que passa per davant de casa és nostre”. Avui encara tenim poca garantia de subministrament i més amb els efectes amenaçadors del canvi climàtic

Tots els científics, en els seus raonaments, es basen en la paraula implicació. S’expressen així: “si això... aleshores allò”. En canvi, els científics del canvi climàtic –el clima és un fenomen amb moltes variables– usen més aviat expressions de la forma: “és probable”, “és més probable que improbable” que passi això o allò. Ells diuen en referència al nostre país: és més probable que improbable que la quantitat d’aigua sigui la mateixa, però el clima serà més irregular, amb períodes de climatologia favorable més llargs i períodes de sequera també més llargs. Aleshores, al segle XIV, a Manresa tot va començar amb una sequera. I en aquest país pot passar que, en la propera sequera, ni la llum de Montserrat sigui suficient.

Les grans preguntes que sempre m’he fet són d’aquest estil: Què és i què representa la Sèquia de Manresa? És tant important i especial com diem? Com ha marcat la ciutat de Manresa i altres poblacions del Pla de Bages? Quins són els trets diferencials que la distingeixen de la resta de canals medievals?

Tots ho sabem: les sèquies marquen els orígens de la nostra civilització. Ho veiem a les valls del Tigris i l’Èufrates, en les anomenades precisament civilitzacions hidràuliques. Després,

en els canals dels romans... Molt més tard, els àrabs portaren la cultura del regadiu. Així es restabliren, per exemple, les hortes de València i de Múrcia amb les sèquies del riu Segura, d'Oriola, etc. A Lleida es construí la sèquia de Fontanet i la d'Almenar l'any 1151, i la Sèquia de Pinyana el 1180. És la hidràulica de l'Islam amb força encara en el segle XIV.

També és el temps dels canals a Europa. Les sèquies cristianes són inicialment obra dels monjos hidràulics, benedictins i cistercencs. A tota Europa (França, Alemanya i Holanda) les abadies són implantades a la proximitat dels cursos d'aigua i esdevenen centres de "saber-fer" hidràulic. Però el creixement imposa, sovint al cap d'uns quants anys, augmentar els recursos d'aigua, realitzant la derivació d'altres rius i torrents. A la plana del Rosselló hi ha canals d'irrigació datats al segle XIII. Al començament del segle XIV, el desenvolupament de les viles de Perpinyà i Thuir porta a la realització d'una obra de gran envergadura, amb la idea de fornir aquestes viles amb l'aigua necessària pels cultius, els molins i els usos domèstics: el "canal royal de Thuir". Es va construir al començament d'aquell segle i, amb una llargada de 35 km, rega tots els territoris situats a la riba dreta del riu La Tet fins arribar a Perpinyà.

Així veiem com la hidràulica monàstica –cada monestir té el seu canal– influeix molt a Europa. Hi ha l'Europa cristiana del nord que fa "canals" que neixen en una retinguda que en diuen "resclosa". Al Sud, hi ha l'Espanya del Al-Andalus que fa "sèquies" que neixen també en una retinguda que, en aquest cas, pren el nom d'"assut". Recordem l'assut de Xerta, a l'Ebre. Entre les dues cultures hidràuliques, la cristiana i la islàmica, en aquesta franja de ningú, hi trobem una obra excepcional que és la Sèquia de Manresa, una "sèquia" amb "resclosa". Sens dubte l'obra hidràulica més important de la Baixa Edat Mitjana a Catalunya. Ens en donen testimoni els seus vint-i-sis quilòmetres de recorregut. I unes construccions no massa habituals en altres obres medievals: la mina del Mas de les Coves, el Pont de Santa Maria, el Pont de Conangla, el Pont del Vilar i el Pont de Riu d'or.

Un aprofitament lluny de la resclosa. És un aspecte singular de la Sèquia de Manresa, la distància des de la presa d'aigües al punt d'utilització. Normalment els canals per ús de regadiu comencen la seva funció just després de la captació. En el nostre cas, el territori a regar està situat a 26 km de la captació de l'aigua.

La concessió reial era només per Manresa. Tot i haver-hi altres poblacions en el seu recorregut, l'ús de la Sèquia va estar emparat per diferents salvaguardes reials que decretaven la prohibició de prendre aigua durant el seu traçat. Així i tot, la història de la Sèquia en aquests sis segles ve marcada per les desavinences i els litigis amb els municipis per on travessa. En els documents trobem constantment els termes "usurpación de aguas", "invasión de los margenes", etc. Hi trobem també episodis sagnants. Són habituals les multes imposades als damnificadors del canal i usurpadors de les seves aigües, que han de pagar com a infractors de la Reial Salvaguarda. A part, hi ha els litigis amb la Església.

En arribar l'aigua a Manresa, es comença a omplir l'espai rural fora muralles i al 1864, amb els nous regadius, s'arriba a una superfície regada d'unes 3.500 quarteres, més d'un miler d'hectàrees. Avui en dia, tot i haver perdut molta extensió i molt